

Fodor Márk Jozsipovics

A FELSŐOKTATÁSI MODELLVÁLTÁS TAPASZTALATAI HALLGATÓI SZEMSZÖGBŐL

Structural Change of the Hungarian Higher Education from the Perspective of Students

Fodor Márk Jozsipovics, hallgató, Nemzeti Közszerológati Egyetem, kormányzás és vezetés mesterszak, a Ludovika Collegium tagja, fodormarkjoszipovics@gmail.com

A magyar felsőoktatás modellváltása az elmúlt évek egyik legjelentősebb, egyben politikailag rendkívül konfliktusos strukturális reformja volt. A modellváltás hallgatói fogadtatása intézményenként eltérő volt, a közönytől kezdődően egészen az egyetemfoglalásig. Az új struktúra hatásai eltérő mértékben érvényesültek a különböző intézményekben, attól függően, hogy a modellváltás melyik szakaszában vettek részt a folyamatban, amelyet pedig nehezített a végrehajtás feszített ütemezése, valamint a koronavírus-járvány elleni védekezés keretében bevezetett atipikus oktatásra és működésre való átállás. A Budapesti Corvinus Egyetemen bekövetkezett strukturális változások, valamint a többi modellváltó intézményben megtörtént alacsonyabb mértékű lépések azonban fontos tapasztalatokkal szolgálnak a modellváltás további folyamatára nézve, noha átfogó értékelést ilyen rövid időtávlatban nem lehet végezni.

KULCSSZAVAK:

felsőoktatás, modellváltás, ösztöndíjak, szolgáltatások, HÖK, HÖÖK

The structural change of the Hungarian higher education has been one of the most significant and politically highly conflicting structural reforms of the government in recent years. Student acceptance of model change varied from institution to institution, from indifference to university occupation. The effects of the new structure were different in different institutions, depending on the stage of the model change, and the process was hampered by the tight schedule of implementation and the transition to atypical education and operations introduced in the context of coronavirus control. However, the structural changes at Corvinus University of Budapest and the lower steps taken in other model change institutions provide important experience for the further process of model change, although a comprehensive assessment cannot be made in such a short period of time.

KEYWORDS:

higher education, structural change, scholarships, services, HÖK, HÖÖK

1. BEVEZETÉS

A felsőoktatási modellváltás átfogó végrehajtása a jelenlegi kormányzati ciklus egyik legjelentősebb szakpolitikai döntése volt, amely az elmúlt években rendkívül meghatározó volt a politikai kommunikáció dimenziójában is. A modellváltás kormányzat részéről deklarált célja a magyar felsőoktatási intézmények hatékonyságának növelése volt azáltal, hogy az alapítványi struktúra kialakításával csökkentse az intézmények működését nehezítő bürokratikus terheket, megteremtse az autonóm gazdálkodásukat, valamint ezzel összefüggésben lehetővé tegye a piaci szférával való szorosabb együttműködést. Az alapítványi struktúra, azon belül pedig az autonóm kuratóriumok létrehozásával az egyetemek működését és fejlődését függetleníteni kívánták a mindenkori politikai erőviszonyoktól, hogy egy hosszú távon stabil és kiszámítható működési környezet jöjjön létre; ugyanakkor ezt az ellenzéki politikai szereplők vitatják, és a kormánypártok hatalomtechnikai eszközként tekintenek a lépésre. A működési feltételek mellett, azokkal összefüggésben több intézménynél minőségbiztosítási szempontok is előtérbe kerültek, például a képzések színvonalát, különösen a nemzetközi rangsorokban való elhelyezkedésüket illetően. A modellváltáshoz kapcsolódóan a Kormány rendkívül jelentős költségvetési támogatást jelentett be az intézmények részére, mindazonáltal a finanszírozási struktúra átalakításában megjelennek a teljesítményalapú elvárások is, különösen az intézmények kutatási tevékenységére vonatkozólag.

A felsőoktatás keretrendszerének meghatározásánál azonban a működési, gazdálkodási és tudományos dimenziók mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni az egyetemek képzési alapfeladatait és azok legfőbb fókuszát, a hallgatókat. Fontos megjegyezni, hogy a modellváltás hivatalosan hallgatói kezdeményezésre indult: 2018-ban a Mathias Corvinus Collegium (MCC) nyári táborában született meg az MCC hallgatói által jegyzett 8 pont,¹ amelyek tartalmilag megjelennek a Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) modellváltásának kormányzati és intézményi kommunikációjában.

Jelen tanulmány célja, hogy a szakpolitikai és stratégiai nézőpont helyett „alulnézetből”, a hallgatók szempontjából tegyen kísérletet a modellváltás eddigi folyamatának és következményeinek értékelésére. A tanulmány szerzőjének – noha nem modellváltó intézmény hallgatója – lehetősége nyílt figyelemmel követni az érintett egyetemek modellváltási folyamatát, és egyeztetni az adott intézmények hallgatóival, hallgatói képviselőivel a tapasztalatokról. Tekintettel a modellváltás politikai tematizáltságára, valamint az intézkedések középtávú hatásai ismertségének hiányára, a modellváltást illető hallgatói álláspontokat döntően meghatározzák a személyes politikai irányultságok, ez pedig megjelent a modellváltás mellett döntő egyetemek hallgatóságának eltérő reakcióiban is. Ugyanakkor megállapíthatók olyan szempontok, amelyek mentén lehetőség van objektíven is mérleget vonni a modellváltás hallgatókra gyakorolt hatásáról, úgymint a hallgatói

¹ Diákok újítanak meg a Corvinust – az MCC nyári táborában jártunk. *Mandiner*, (2018. augusztus 21.).

követelményrendszerben, különösen a juttatási rendszerben, a hallgatói szolgáltatások minőségében és hozzáférhetőségében, valamint a hallgatói jogok gyakorlásának tekintetében.

2. HALLGATÓI REAKCIÓK A MODELLVÁLTÁSRA

A felsőoktatási modellváltás folyamata több szakaszra bontható annak mentén, hogy az adott modellváltó intézmények csoportja milyen adottságokkal rendelkezett, mennyire volt erős a folyamat politikai tematizáltsága, és mekkora körét érintette a felsőoktatásnak. Ezen szakaszokban bizonyos mértékig eltérők voltak a hallgatói reakciók is a modellváltást illetően.

2.1. A Budapesti Corvinus Egyetem modellváltása

A Corvinus modellváltása több szempontból is különválasztható a többi intézménytől, egyrészt időrendben, másrészt pedig működési feltételeinek biztosításában, lévén a BCE részére a kormányzat teljes körű önálló gazdálkodást teremtett meg állami vagyonelemek átadásával. A Corvinus esetében a hallgatói reakciókat alapvetően nem az egyetem működésében és gazdálkodásában bekövetkező változások határozták meg, hanem az intézmény vezetőinek kommunikációja a hallgatói juttatási rendszer átalakításáról, amely során nyíltan kommunikáltak, hogy célként tekintenek a nemzetközi és önköltséges hallgatók számarányának növelésére.² Az intézmény hallgatói közössége számára különösen az állami férőhelyek megszüntetése jelentette a legfőbb kérdést és konfliktusos pontot. Az ösztöndíjstruktúra átalakításával kapcsolatban demonstrációra is sor került, amelyet a Lehet Más a Politika ifjúsági tagozata szervezett.³ Ezzel kapcsolatban az intézmény vezetése tisztázta, hogy továbbra is lesz lehetőség ösztöndíjas formában tanulmányokat folytatni, azonban az államilag támogatott ösztöndíj helyett új struktúrában, a Corvinus-ösztöndíj keretében, amelyet az intézmény saját forrásból finanszíroz, és nem számít bele az államilag támogatott félévek keretébe.⁴

2.2. A második modellváltó szakasz

Dr. Palkovics László, az Innovációs és Technológiai Minisztériumot (ITM) vezető miniszter a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának (HÖÖK) 2018. évi őszi tisztújító közgyűlésén jelentette be, hogy a Corvinus modellváltását az egész felsőoktatásra ki kell

² Juhász Dániel: 4 millió egy félév: 2030-ra gazdagok elitegyeteme lehet a Corvinus. *Népszava*, 2018. október 5.

³ Juhász Dániel: Tüntettek a Corvinus Egyetemért. *Népszava*, 2018. október 9.

⁴ Budapesti Corvinus Egyetem: *Továbbra is térítésmentesen tanulhatsz nálunk* (2020. június 17.).

terjeszteni.⁵ A második szakaszában a győri Széchenyi István Egyetem (SZE), a kecskeméti Neumann János Egyetem (NJE), a Miskolci Egyetem (ME), a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME), az Állatorvostudományi Egyetem (ATE) és a Soproni Egyetem (SoE) tekintetében döntöttek a modellváltásról, ezen intézmények sora pedig a Színház- és Filmművészeti Egyetemmel (SZFE), valamint a gödöllői Szent István Egyetemmel (amelyből az év során átfogó integráció során létrejött a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem [MATE]) egészült ki. Ezen intézmények esetében a Corvinus-modelltől eltérő struktúrát terveztek kialakítani: a finanszírozásuk továbbra is közvetlen állami forrásból, többéves keretszerződések alapján történik, vagyonjuttatásuk az intézmények ingatlanjaira terjed ki, ami pedig a hallgatók szempontjából a legfontosabb, megmaradtak az államilag támogatott férőhelyek. A mérsékelt változások okán nem kísérte éles hallgatói reakció a modellváltások bejelentését, egyetlen kivétellel, a Színház- és Filmművészeti Egyetem esetében.

2.2.1. A Színház- és Filmművészeti Egyetem modellváltása

A tavasz során az ITM benyújtotta az SZFE modellváltásáról szóló törvénymódosító javaslatot az Országgyűlésnek. Az intézmény vezetése és hallgatói önkormányzata (HÖK) reakciójukban kifogást emeltek a modellváltás lebonyolítását illetően, különös tekintettel a kevesebb mint féléves határidőre, valamint a konzultáció hiányára. Június 25-én Dr. Palkovics László miniszter személyesen egyezett a HÖK képviselőivel, azonban az álláspontokat nem sikerült közelíteni. Az SZFE fenntartó alapítványának bejelentett kuratórium és felügyelőbizottság tagjairól a HÖK közleményt adott ki, miszerint nem fogadják el az intézmény vezetéseként. A politikailag is erősen tematizált konfliktus eskalációját követően az augusztus 31-ei tüntetés után az SZFE hallgatói elfoglalták az egyetem Vas utcai épületét, amelyet később a Szentkirályi utcai épület követett. Az elfoglalt épületekbe nem engedték be az intézmény új vezetését, és gátolták a hivatalos oktatás megkezdését.⁶

Az ősz során az SZFE modellváltása rendkívül meghatározóvá vált a politikai kommunikáció dimenziójában is. A Magyar Rektori Konferencia és a HÖÖK közvetítésével történtek kísérletek a párbeszéd előmozdítására, a szeptember 9-ei egyeztetésen ugyanakkor az intézmény és a HÖK vezetése nem, csak a kuratórium képviselője vett részt.⁷ A konfliktus eskalációja tovább folytatódott, az intézmény előző vezetősége a Hallgatói Önkormányzattal sztrájkot hirdetett, a hallgatók részéről pedig több tüntetés zajlott, más egyetemeken szimpatizáns hallgatóinak részvételével. (Több felsőoktatási intézményben tartottak az SZFE modellváltásával elégedetlen hallgatók megmozdulásokat.) Az épületfoglalások a november 9-ei járványügyi korlátozások bevezetésével véget értek, ugyanakkor

⁵ Palkovics: A Corvinus modelljét az egész magyar felsőoktatásra ki kell terjeszteni. *Mandiner*, 2018. október 6.

⁶ Magyar Film: *Az SZFE modellváltása lépésről lépésre* (2020. október 16.).

⁷ Varga Mónika: SZFE: konstruktív hangnemben zajlott az egyeztetés a HÖÖK szerint. *Infostart*, 2020. szeptember 9.

a modellváltással elégedetlen hallgatók többsége elhagyta az egyetemet, és alternatív formában folytatják a tanulmányaikat.

2.3. A harmadik modellváltó szakasz

A modellváltás jelenlegi utolsó, harmadik szakaszában a felsőoktatási intézmények döntő része alapítványi struktúrába került, amelynek következtében a 2021. szeptemberében induló tanévben az egyetemisták több mint kétharmada már alapítványi fenntartású intézményben kezdi meg a tanulmányait.⁸ A folyamat azonban a második szakaszhoz képest nem volt súrlódásmentes, különösen a vidéki tudományegyetemek tekintetében, amelyeknek rövidebb ütemezéssel kellett végrehajtaniuk a modellváltási feladatokat.

E vidéki tudományegyetemek esetében volt tapasztalható élesebb hallgatói szembenállás a modellváltást illetően. Ennek alapvetően két fő oka volt: egyrészt az SZFE modellváltásának lebonyolításával való párhuzam és az ezzel kapcsolatos hallgatói elégedetlenség időbeli relatív közelsége, másrészt pedig a társadalom- és bölcsészettudományi képzések állami fenntartásával kapcsolatos aggodalmak.⁹ A „FreeSZFE” mintájára mindhárom vidéki egyetemen megalakultak a helyi modellváltást ellenző csoportok: Pécsen a „FreePTE”, Szegeden a „FreeSZTE”, valamint eredetileg a Szegedi Tudományegyetem névmódosításának ellenében küzdő hallgatói csoport, a Veritas Virtus Libertas, Debrecenben pedig a „szabaDEgyetem”. E hallgatói csoportok nyilvános egyeztető fórumokat, demonstratív megmozdulásokat szerveztek, valamint nyomásgyakorlással igyekeztek rávenni az intézményi vezetőket és HÖK-képviselőket – akikkel több esetben is ellentétbe kerültek – a modellváltással szembeni fellépésre.

2.4. A hallgatói önkormányzatok hozzáállása a modellváltáshoz

Az általános hallgatói reakciók mellett érdemes különállóan áttekinteni az intézményi hallgatói önkormányzatok, valamint a HÖÖK álláspontját is a modellváltáshoz, tekintettel arra, hogy ezek a hallgatói szervezetek részt vesznek az intézmények döntéshozatalában. Alapvetően mind a HÖÖK, mind pedig az intézményi hallgatói önkormányzatok – a már ismertetett SZFE HÖK kivételével – partnerként és eltérő mértékben, de döntően támogatólag vettek részt a modellváltás folyamatában. Pozitív példaként kiemelendők e tekintetben a Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE) és a BGE Egyetemi Hallgatói Önkormányzat (BGE EHÖK) vagy a Pécsi Tudományegyetem (PTE) és a PTE Egyetemi Hallgatói Önkormányzat (PTE EHÖK) együttműködései, amelyek során a hallgatói képviselőket aktívan bevonták a tervezési és előkészítési folyamatokba, ugyanakkor más

⁸ Tíz újabb egyetem csatlakozik a modellváltó intézményekhez. *Origo*, 2021. augusztus 1.

⁹ Aradi Hanga: „Itt nem az egyetem lesz autonóm, hanem a kuratórium” – A plénum öt pontban indokolta, miért utasítja el a modellváltást. *Szabad Pécs*, 2021. január 27.

intézményekben (például a Szegedi Tudományegyetemen) az intézmény vezetése és a HÖK közötti terhelt viszony okán a hallgatói képviseletnek kevesebb rálátása és beleszólása volt a modellváltás folyamatába.

Az intézményi hallgatói önkormányzatok legfőbb igényei a modellváltás során a hallgatói követelményrendszer, különösen a juttatási rendszer érintetlensége, a hallgatói kollektív joggyakorlás eszközeinek fenntartása (szenátusi képviselet fenntartása, egyetértési jogkörök gyakorlása), valamint a HÖK működési feltételeinek biztosítása volt. A modellváltás kapcsán meghatározott és a szenátusi szavazás során képviselt HÖK-álláspontokról a Küldöttgyűlések döntöttek, ezek közül kiemelendő a PTE EHÖK határozata, amelyben a modellváltás támogatásának feltételül azt szabták, hogy a PTE EHÖK az intézményi Doktorandusz Önkormányzattal egyetértésben jogosult legyen egy főt jelölni az intézmény kuratóriumába.¹⁰

2.4.1. A HÖÖK hozzáállása a modellváltáshoz

A HÖÖK a Corvinus modellváltásának bejelentésétől kezdődően szoros kapcsolatban állt az ITM ágazati vezetésével, valamint a kinevezését követően Prof. Dr. Stumpf István modellváltásért felelős kormánybiztossal.¹¹ Az országos hallgatói érdekképviseleti szervezet alapvetően pozitívan állt a folyamathoz, ugyanakkor igyekezett felhívni az egyes intézményekben tapasztalt problémákra a figyelmet az ágazati irányításnál, továbbá az adott intézmény vezetőségénél. Az SZFE modellváltásával kapcsolatos konfliktus során a HÖÖK a kezdetekben törekedett arra, hogy közvetítőként lépjen fel az SZFE HÖK és az ITM, valamint a kuratórium között. Ugyanakkor a konfliktus őszi eskalációja során az intézmény új vezetése egyes lépései kapcsán, mint a hallgatók jegyeinek törlése a NEPTUN-rendszerből vagy a tanítás felfüggesztése, egyértelműen az SZFE HÖK mellett foglalt állást az intézmény vezetésével szemben.¹² A HÖÖK 2020. októberi közgyűlésén határozattal erősítette meg az álláspontját, miszerint az SZFE esetében „a struktúraváltás túl gyorsan, megfelelő mélységű egyeztetések és konszenzus nélkül zajlott le”.¹³

A közgyűlés a határozatában leszögezte, hogy erősebb törvényi garanciákra van szükség a modellváltás konfliktusmentes lebonyolításához. Ennek céljából a HÖÖK 2021 februárjában a Nemzeti Felsőoktatási Törvényhez kapcsolódóan módosítást kezdeményezett

¹⁰ PTE modellváltás: Itt vannak az EHÖK feltételei – Tényleg ez semmi más, mint „nesze semmi, fogd meg jól”? *Pécsi Stop*, 2021. január 21.

¹¹ Modellváltás a HÖÖK szemszögéből. *Unilife*, 2021. február 16.

¹² Fehér János: HÖÖK: Tisztelt Szarka Gábor kancellár úr, ez nem oké! *Telex*, 2020. október 16.

¹³ Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája: *A HÖÖK Közgyűlésének állásfoglalása a Színház és Filmművészeti Egyetem átalakítása, valamint a felsőoktatás struktúraváltásával kapcsolatban* (2020. október 17.).

Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettesnél, amelynek legfőbb tartalmi elemei a következők voltak:¹⁴

- a rektorjelöltet továbbra is a szenátus válassza meg, a kuratórium ne dönthessen erről egyedül;
- a szervezeti és működési szabályzatot, valamint a költségvetést ne fogadhassa el egyoldalúan a kuratórium, továbbra is a szenátus legyen az elsődleges döntéshozó;
- a hallgatók 20–25%-os szenátusi képviselőletét ne lehessen csökkenteni a nem állami egyetemeken sem;
- továbbá legyen egyértelmű, hogy a magyar társadalom milyen módon tud befolyást gyakorolni a kuratóriumok jövőbeli működésére, összetételére.

A törvénymódosítási javaslatot végül nem terjesztették elő az Országgyűlésben.

3. A HALLGATÓI KÖVETELMÉNYRENDSZERBEN BEKÖVETKEZETT VÁLTOZÁSOK A HALLGATÓI JUTTATÁSOKKAL ÖSSZEFÜGGÉSBE

A hallgatók mindennapjait érintő változások tekintetében élesen szétválasztható a Corvinus, valamint a második és harmadik szakaszban érintett intézmények modellváltása. Ennek oka, hogy míg a Corvinus esetében relatíve kidolgozottabb elképzelések és hosszabb időtartam álltak rendelkezésre a modellváltáshoz, addig a többi intézményben mindeddig elsősorban az új munkajogi környezet kialakítása, valamint a vagyongazdálkodási feladatok ellátása volt a prioritás. A modellváltás jelentette új környezet kiaknázását továbbá hátráltatta a koronavírus-járvány elleni védekezés keretében bevezetett digitális oktatás szervezése és lebonyolítása, amely lekötötte az intézmények vezetésének energiáit.

3.1. A hallgatói követelményrendszer változásai a BCE-n

A Corvinus tekintetében a legnagyobb változást az államilag támogatott férőhelyek megszűnése és a Corvinus-ösztöndíjjal való felváltása jelentette, ugyanakkor a hallgatói juttatások kapcsán további módosítások is történtek a tanulmányi ösztöndíj tekintetében. Az új tanulmányi ösztöndíj exkluzívabb jelleggel rendelkezik, szakonként eltérő mértékben, de általánosságban magasabb tanulmányi teljesítmény szükséges az eléréséhez. Mindez a tanulmányi ösztöndíjra jogosult hallgatók számarányának csökkenésével, egyúttal a részesülő hallgatók ösztöndíja mértékének jelentős növekedésével járt, amely többszöröse lehet a más intézményekben biztosított normatívaalapú tanulmányi ösztöndíjaknak.¹⁵

¹⁴ Modellváltás a HÖÖK szemszögéből. *Unilife*, 2021. február 16.

¹⁵ Budapesti Corvinus Egyetem: *A modellváltástól napjainkig – interjú a Corvinus elnökével* (2021. július 7.).

3.2. A hallgatói követelményrendszer változásai a többi intézményben

A Corvinus Egyetemen ellentétben a többi modellváltó intézményben mindeddig nem következett be átfogó módosítás a hallgatói követelményrendszer juttatási dimenziójában. Ennek oka az időhiány mellett, hogy az érintett intézmények gazdálkodása továbbra is állami forrásokból történik, így megtartották a normatívaalapú ösztöndíjstruktúráját.

Ugyanakkor egyes intézmények esetében a normatívaalapú hagyományos ösztöndíjak mellett kiegészítésként létrehozta új ösztöndíjakat is, amelyek komplex módon épülnek fel, a tanulmányi eredmények mellett más teljesítményi és szociális szempontokat is figyelembe vesznek. Ilyen ösztöndíj a „Budapesti Gazdasági Egyetemért Alapítvány Ösztöndíj”, amely az ösztöndíj folyósítása mellett hat féléves szakmai tanácsadással és mentorálással támogatja a hallgatókat,¹⁶ az Állatorvostudományi Egyetem fenntartója által biztosított, az önköltséges formában tanuló hallgatók tandíját megtérítő „Marek József-ösztöndíj”¹⁷ vagy a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, szintén a fenntartó alapítvány által életre hívott „Stefan Lengyel Kiválósági Ösztöndíj”.¹⁸

4. A HALLGATÓI SZOLGÁLTATÁSOKBAN BEKÖVETKEZETT VÁLTOZÁSOK

A hallgatói szolgáltatásokkal összefüggésben szintén élesebb választóvonal érvényesül a BCE és a többi intézmény között. Ugyanakkor e fejlesztések kevésbé köthetők közvetlenül a modellváltás folyamatához, feltételezhető, hogy attól függetlenül is megvalósulhattak volna. A Corvinuson például új digitális eszközöket vezettek be a hallgatók mindennapjainak megkönnyítésére, például az online hallgatói ügyintézési rendszer vagy a „MyCorvinus” telefonos applikáció.¹⁹ Az infrastrukturális fejlesztések tekintetében kiemelendő az új hallgatói tér kialakítása vagy a kollégiumfejlesztésre vonatkozó elköteleződés. Meg kell jegyezni azonban, hogy jelentősen megnövelték a hallgatói szolgáltatások díját a nem államilag támogatott formában tanuló hallgatók részére, különösen a kollégiumi térítési díjakat.²⁰ A többi intézményben mindeddig nem történt számottevő, a modellváltáshoz kapcsolódó változás a hallgatói szolgáltatások területén.

¹⁶ Budapesti Gazdasági Egyetem: *Új ösztöndíj meghirdetésével indította az évet a BGE* (2021. szeptember 6.).

¹⁷ Marek-ösztöndíj: <https://univet.hu/hu/felveteli/marek-osztondij/>

¹⁸ Moholy-Nagy Művészeti Egyetem: *Első alkalommal díjazta kiemelkedően tehetséges hallgatóit a MOME* (2021. június 30.).

¹⁹ Budapesti Corvinus Egyetem (2021): i. m.

²⁰ Lásd: www.uni-corvinus.hu/fooldal/elet-a-corvinuson/kollegiumok/

5. A HALLGATÓI JOGOK ÉS KÉPVISELET GYAKORLÁSÁBAN BEKÖVETKEZETT VÁLTOZÁSOK

A hallgatói jogok és képviselet tekintetében azonban már nincsen jelentős választóvonal a modellváltás különböző szakaszai között. A jogérvényesítés és a képviselet változásainak kérdésköre ellentmondásos volt a hallgatói közösségekben, tekintettel arra, hogy közvetlenül kevésbé érintette a hallgatókat, elsősorban az intézményi hallgatói önkormányzatok számára volt kiemelt jelentőségük.

A kérdéskör legfőbb elemeit az önkormányzatok egyetértési joga, a Szenátusban és egyéb egyetemi bizottságokban betöltött számaránya jelentette. Ebben a tekintetben ugyanakkor nehéz rendszerszintű megállapításokat tenni, lévén intézményenként eltérő, döntően a HÖK és az intézmény vezetésének együttműködő vagy terhelt kapcsolatából fakadó gyakorlatok jelentek meg: a Corvinuson például a Hallgatói Önkormányzat a gazdálkodást érintő szabályzatok tekintetében elveszítette az egyetértési jogkörét, a Miskolci Egyetemen pedig a létesítménygazdálkodással kapcsolatos egyetértési jogkörei szűntek meg a hallgatói képviseletnek. Más intézményekben a hallgatók szenátusi és egyéb egyetemi bizottságokban betöltött számarányát csökkentették, ugyanakkor új testületi formákba vonták be őket.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Összességében a jelenlegi időtávlatban még nem lehet hallgatói szempontból átfogó mérleget vonni a modellváltás pozitív és negatív következményeiről. Ennek oka, hogy a BCE kivételével a modellváltó intézmények többségében mindeddig nem történtek olyan strukturális változások, amelyek meghatározók lettek volna a hallgatói közösség mindennapjaira. A rövid távú értékelést nehezíti, hogy a koronavírus-járvány elleni védekezés keretében bevezetett táv- majd digitális oktatás, valamint az alapítványi struktúrára való átállás üteme lekötötte az intézményi vezetések energiáit, ezáltal még nem kerülhetett sor átfogó beavatkozásokra. A hallgatói követelményrendszer, szűkebben véve a hallgatói juttatások rendszerében a Corvinus jelentős változásai mellett egyes, kisebb lépések történtek új alapítványi ösztöndíjak bevezetésével. A szolgáltatások tekintetében várhatóan alapvetően pozitív lépésekre lehet számítani az intézmények részéről, míg a hallgatói jogok és képviselet gyakorlásában a HÖK és az intézményi vezetés együttműködésének újradefiniálása várható. Az értékelést tovább nehezíti, hogy a modellváltás folyamata erősen politizálttá vált, különösen az SZFE-vel kapcsolatos konfliktust követően. A modellváltás objektív értékelése még valószínűsíthetően várat magára, tekintettel az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem esetleges alapítványi fenntartásba helyezéséből, valamint a meglévő alapítványi kuratóriumok kezdeti tevékenységéből fakadó politikai jellegű reakciókra, amelyekkel kapcsolatban jelen tanulmány lezárásakor nem állnak rendelkezésre további információk. Az bizonyos, hogy a teljesítményalapúbb megközelítés hosszú távon előnyös lesz a hallgatók számára is,

ugyanakkor a Corvinus megközelítése – miszerint a szociálpolitikai megfontolások nem lehetnek elsődlegesek a minőségi felsőoktatás megteremtésében – kevésbé alkalmazható a teljes felsőoktatási szférára, különösen a vidéki intézmények esetében, ugyanis a felsőoktatás fontos szerepet tölt be a társadalmi mobilitásban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Aradi Hanga: „Itt nem az egyetem lesz autonóm, hanem a kuratórium” – A plénum öt pontban indokolta, miért utasítja el a modellváltást. *Szabad Pécs*, 2021. január 27. Online: <https://szabadpecs.hu/2021/01/itt-nem-az-egyetem-lesz-autonom-hanem-a-kuratorium-a-plenum-ot-pontban-indokolta-miert-utasitja-el-a-modellvaltast/>
2. Budapesti Corvinus Egyetem: *Továbbra is térítésmentesen tanulhatsz nálunk* (2020. június 17.). Online: www.uni-corvinus.hu/hir/tovabbra-is-teritesmentesen-tanulhatsz-nalunk/
3. Budapesti Corvinus Egyetem: *A modellváltástól napjainkig – interjú a Corvinus elnökével* (2021. július 7.). Online: www.uni-corvinus.hu/hir/a-modellvaltastol-napjainkig-interju-a-corvinus-elnokevel/
4. Budapesti Gazdasági Egyetem: *Új ösztöndíj meghirdetésével indította az évet a BGE* (2021. szeptember 6.). Online: <https://uni-bge.hu/hu/hirek/uj-osztondij-meghirdetesevel-inditotta-az-ebet-a-bge>
5. Diákok újítanak meg a Corvinust – az MCC nyári táborában jártunk. *Mandiner*, (2018. augusztus 21.) Online: https://nemzedek.mandiner.hu/cikk/20180821_diakok_ujitanak_meg_a_corvinust_az_mcc_nyari_taboraban_jartunk
6. Fehér János: HÖÖK: Tisztelt Szarka Gábor kancellár úr, ez nem oké! *Telex*, 2020. október 16. Online: <https://telex.hu/belfold/2020/10/16/hook-tisztelt-szarka-gabor-kancellar-ur-ez-nem-oke>
7. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája: *A HÖÖK Közgyűlésének állásfoglalása a Színház és Filmművészeti Egyetem átalakítása, valamint a felsőoktatás struktúraváltásával kapcsolatban* (2020. október 17.). Online: <https://hook.hu/public/editor/kgy%20hata%CC%81rozat%2010.17..pdf>
8. Juhász Dániel: 4 millió egy félev: 2030-ra gazdagok elitegyeteme lehet a Corvinus. *Népszava*, 2018. október 5. Online: https://nepszava.hu/3010819_4-millio-egy-felev-2030-ra-gazdagok-elitegyeteme-lehet-a-corvinus
9. Juhász Dániel: Tüntettek a Corvinus Egyetemért. *Népszava*, 2018. október 9. Online: https://nepszava.hu/3011368_tuntettek-a-corvinus-egyetemert
10. Magyar Film: *Az SZFE modellváltása lépésről lépésre* (2020. október 16.) Online: <https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/az-szfe-modellvaltas-lepesrol-lepesre>
11. Modellváltás a HÖÖK szemszögéből. *Unilife*, 2021. február 16. Online: <https://unilife.hu/egyetem/20210226-modellvaltas-a-hook-szemszogebo.html>
12. Moholy-Nagy Művészeti Egyetem: *Első alkalommal díjazta kiemelkedően tehetséges hallgatóit a MOME* (2021. június 30.). Online: <https://mome.hu/hu/hir/630/elso-alkalommal-dijazta-kiemelkedoen-tehetseges-hallgatoit-a-mome>
13. <https://univet.hu/hu/felveteli/marek-osztondij>
14. Palkovics: A Corvinus modelljét az egész magyar felsőoktatásra ki kell terjeszteni. *Mandiner*, 2018. október 6. Online: https://mandiner.hu/cikk/20181006_palkovics_a_corvinus_modelljet_az_egesz_magyar_felsooktatásra_ki_kell_terjeszteni

15. PTE modellváltás: Itt vannak az EHÖK feltételei – Tényleg ez semmi más, mint „nesze semmi, fogd meg jól”? *Pécsi Stop*, 2021. január 21. Online: <https://pecsistop.hu/regio/pte-modellvaltas-itt-vannak-az-ehok-feltetelei-tenyleg-ez-semmi-mas-mint-nesze-semmi-fogd-meg-jol-/506818>
16. Tíz újabb egyetem csatlakozik a modellváltó intézményekhez. *Origo*, 2021. augusztus 1. Online: www.origo.hu/itthon/20210801-itm-augusztustol-tiz-ujabb-egyetem-csatlakozik-a-modellvalto-intezmenyekhez.html
17. Varga Mónika: SZFE: konstruktív hangnemben zajlott az egyeztetés a HÖÖK szerint. *Infostart*, 2020. szeptember 9. Online: <https://infostart.hu/belfold/2020/09/09/szfe-konstruktiv-hangnemben-zajlott-az-egyezettetes-a-hook-szerint>

Fodor Márk Jozsipovics a Nemzeti Közszerződési Egyetem kormányzás és vezetés mesterképzés végzős hallgatója, a Ludovika Collegium tagja és a Magyar Közigazgatási Ösztöndíjprogram gyakornoka. Nemzetközi biztonság- és védelempolitika alap- és mesterszakokon, valamint radikalizmus és vallási szélsőségeség szakirányú továbbképzésen szerzett végzettséget. A Nemzeti Közszerződési Egyetem Egyetemi Hallgatói Önkormányzatának és a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának budapesti régiós elnöke volt. Fő kutatási területe Izrael Állam biztonság- és védelempolitikája, különös tekintettel a ciszjordániai telepesszomzalomra. Hallgatói önkormányzati tevékenységéhez kapcsolódóan foglalkozott felsőoktatási szervezési kérdésekkel. Elemzéseit a *biztonsagpolitika.hu* felületén és a *Magyar Hírlap*ban érhetőek el.